

Arts Escèniques i Altres Arts**2014/2015**

Codi: 43156

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313879 Estudis teatrals	OT	0	2

Professor de contacte

Nom: Francesc Foguet Boreu

Correu electrònic: Francesc.Foguet@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

ET

Objectius

L'objectiu d'aquest mòdul és subministrar eines metodològiques per a l'anàlisi de les relacions, confluències, interseccions i fronteres creatives entre els models d'escriptura i escenificació de les arts teatrals i els codis narratius, figuratius i d'organització formal de disciplines afins com ara les arts plàstiques, la música o el cinema. No es tracta d'oferir una anàlisi exhaustiva de totes les possibles connexions entre les distintes arts, sinó de proporcionar incursions significatives que completin i enriqueixin les diverses perspectives d'estudi de les arts escèniques.

Competències

- Aplicar mètodes de recerca en les diferents disciplines destudi de les arts escèniques segons els marcs conceptuals pertinents.
- Complir els codis deontològics inherents a l'activitat de la recerca.
- Elaborar un discurs científic sobre un objecte destudi relatiu a les arts escèniques.
- Planificar i dissenyar una recerca original i personal sobre un aspecte relacionat amb les arts escèniques.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants sàpiguen comunicar les seves conclusions, així com els coneixements i les raons últimes que les fonamenten, a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.
- Treballar en un equip multidisciplinari en entorns diversos.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar metodologies de recerca que permetin relacionar les arts escèniques amb altres arts afins segons els marcs conceptuals pertinents.
2. Complir els codis deontològics inherents a l'activitat de la recerca.

3. Construir un discurs científic sobre un objecte d'estudi en el qual les arts escèniques conflueixin amb altres arts.
4. Integrar mètodes de recerca d'altres arts en els propis de les arts escèniques per obtenir un enfocament original.
5. Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
6. Que els estudiants sàpiguen comunicar les seves conclusions, així com els coneixements i les raons últimes que les fonamenten, a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.
7. Treballar en un equip multidisciplinari en entorns diversos.

Continguts

1. Dramatúrgia musical

L'òpera és un punt de confluència entre teatre i música. És una forma de teatre musical, en el qual la funció del dramaturg l'assumeix el compositor. Podem definir la "dramatúrgia musical" com la tècnica i la metodologia que busca establir els principis de construcció d'una òpera en tant que drama musical, i que hauria de servir tant per escriure i compondre una òpera com per analitzar-la correctament, ja sigui des del punt de vista del crític o de l'estudiós, del director d'escena que ha d'escenificar-la o del director musical i els cantants que han d'interpretar-la. L'objectiu del bloc és una aproximació a la dramatúrgia musical, a través de l'estudi dels elements textuais i musicals que configuren una òpera des del punt de vista dramaturgic i de l'anàlisi de l'ús d'aquests elements en òperes de Mozart, Rossini, Verdi o altres compositors.

1. La dramatúrgia musical.

2. Els llibrets i les fonts. Mètrica, versificació i funció dramàtica.

3. Elements estructurals: estructura dramàtica, estructura musical i estructura dramàticomusical. L'harmonia com a element estructural.

4. L'ús de la melodia: temes recurrents, figuracions melòdiques, declamato, intervals melòdics.

5. L'ús del ritme: motius rítmics; metre musical, moviment, caràcter i mètrica.

6. Instrumentació: significat dramaturgic dels diversos instruments.

7. Vocalitat: qualitat de la veu i llenguatge vocal. Personatges i veus.

2. Les arts plàstiques i les arts de l'escena

Dedicarem les quatre classes del Mòdul a estudiar els dos principals aspectes de la relació entre les arts plàstiques i les arts de l'escena.

2.1. Les arts germanes: el model teatral de representació i les arts figuratives

Des de l'antiguitat, la reflexió sobre la representació pictòrica i sobre la funció narrativa de la pintura pren com a model la poesia teatral, més concretament, la posada en escena teatral. A classe farem un recorregut a través dels diversos episodis de la relació entre el teatre i la pintura al llarg del temps, examinant tant la seva articulació teòrica com pràctica. Repassarem la literatura artística sobre aquest tema i, a través d'una selecció d'obres, estudiarem com, fins a l'època moderna, el model teatral va servir per definir la representació d'històries en pintura.

2.2. Els artistes i el teatre

L'estudi de les arts plàstiques ens dona accés a un repertori immens d'imatges relacionades amb les arts escèniques. Des de sempre, els artistes s'han sentit atrets pel món del teatre i han retratat les seves obres i criatures: des dels actors i figurants, fins a les posades en escena reals o imaginàries. I també tot sovint han col·laborat en la creació teatral, dissenyant escenografies o vestuaris. L'objectiu d'aquestes classes consisteix

a introduir-vos en aquest repertori extraordinari d'imatges. Analitzarem una selecció de dibuixos, gravats i pintures de diferents èpoques que poden ser interpretats des d'un punt de vista artístic i documental. Aquestes obres ens aportaran informació sobre una multiplicitat d'aspectes relacionats amb la història de les arts escèniques, i al seu torn en serviran per entendre com el món de l'escena ha alimentat la visió i la imaginació dels artistes.

3. Cinema i teatre

Analitzarem les relacions entre el cinema i el teatre a través de l'organització de l'espai en les arts escèniques i la construcció de l'espai en el llenguatge cinematogràfic. Subratllarem el paper de l'espectador en aquests dos models. Estudiarem el concepte de cinema d'atraccions i les relacions del primer cinema amb el circ, la màgia o el music-hall. I estudiarem també les diferències entre aquelles pel·lícules i el cinema narratiu en relació amb les formes teatrals.

1. Cinema i teatre. Consideracions teòriques generals.
2. La construcció de l'espai fílmic. La posició de l'espectador.
3. El cinema dels orígens: cinema d'atraccions i narració (Georges Méliès, Segundo de Chomón)
4. El cinema dels orígens i els espectacles no narratius (circ, màgia, cabaret...). El personatge del pallaso en el cinema.
5. El paper del teatre en el cinema clàssic i en el cinema (post)modern.

Metodologia

1. Dramatúrgia musical

Es treballa a partir de classes expositives i dels debats amb els estudiants a classe suscitats per aquestes i per les lectures i audicions obligatòries prèvies a la classe. En el seguiment del temari es realitzen audicions que exemplifiquen i ajuden a desenvolupar el marc teòric i l'anàlisi aplicada dels paràmetres comparatius que presideixen l'organització del mòdul.

Lectures i audicions obligatòries. Abans de cada classe cal que els estudiants llegeixin el llibret i escoltin l'enregistrament de les següents òperes:

- abans de la primera classe: Le nozze di Figaro, de W.A. Mozart, amb llibret de Lorenzo Da Ponte.
- abans de la segona classe: Il trovatore, de G. Verdi, amb llibret de S. Cammarano i E. Bardare.
- abans de la tercera classe: Lucia di Lammermoor, de G. Donizetti, amb llibret de S. Cammarano.
- abans de la quarta classe: La bohème, de G. Puccini amb llibret de G. Giacosa i L. Illica .

2. Les arts plàstiques i les arts de l'escena

Classes expositives. A classe treballarem amb material textual i visual.

3. Cinema i teatre

Les classes consistiran en la introducció teòrica del temari i en el posterior visionat i debat sobre un ampli conjunt d'exemples.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes expositives i debats	30	1,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Tipus: Supervisades			
Tutories i elaboració de treballs	60	2,4	1, 2, 3, 4, 5, 7
Tipus: Autònomes			
Lectura d'articles/informes d'interès, estudi personal, elaboració de treballs	60	2,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

Avaluació

L'estudiant haurà de presentar un petit estudi monogràfic, supervisat per un dels professors del mòdul, sobre el tema que acordi amb el professor elegit. L'estudiant podrà escollir lliurement el professor amb la limitació següent: cada un dels professors del mòdul pot tutorar com a màxim una tercera part dels estudiants que hi estiguin matriculats. L'extensió d'aquest estudi ha de ser entre 10 i 15 pàgines. Ha d'incloure explícitament les fonts utilitzades. Qualsevol plagi detectat implica un suspens inapel·lable.

La nota final del mòdul es decidirà a partir de l'avaluació conjunta de tots els professors que participen en el mòdul i que serà la resultant de: l'assistència i participació activa a la classe (30%); la qualificació del treball (60%) i l'assistència a tutories (10%).

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència a les tutories	10 %	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Assistència i participació activa a l'aula	30 %	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Lliurament d'informes i treballs	60 %	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

Bibliografia

1. Dramatúgia musical

ASHBROOK, William, Donizetti and his operas, Cambridge: Cambridge University Press, 1982. Trad. Italiana: Donizetti. Le opere, Torino: EDT/musica, 1987.

BALCELLS, Pere-Albert, Escoltar LES NOCES DE FÍGARO de Mozart, Barcelona: Duxelm, 2010.

BUDDEN, Julian, Puccini. His Life and Works, Oxford: Oxford University Press, 2006. Trad italiana: Puccini, Roma: Carocci, 2007.

DALHAUS, Carl. Drammaturgia dell'opera italiana, a cura di Lorenzo Bianconi, Torino: EDT, 2005. També a Storia dell'opera italiana, a cura di L. Bianconi e G. Pestelli, Torino: EDT/Musica, 1988, parte II: I sistemi, vol.6: Teorie e tecniche, immagini e fantasmi, pp. 77-158.

GALLARATI, Paolo. Lettura del "Trovatore", Torino: Libreria Stampatori, 2002.

Groos Arthur, and PARKER, Roger, Giacomo Puccini, La bohème, Cambridge: Cambridge University Press, 1995.

KERMAN, Joseph. Opera as Drama, New York: Alfred A. Knopf, 1956. Nova edició: Berkeley: The Regents of the University of California, 1988. Trad. francesa: Opéra et drama, Paris: Aubier, 1988. Trad. italiana: L'opera come dramma, Torino: Einaudi, 1990.

KUNZE, Stefan. Mozarts opern, Stuttgart: Philipp Reclam, 1984. Trad. castellana: Las óperas de Mozart, Madrid: Alianza Editorial, 1990.

MILA, Massimo. L'arte di Verdi, Torino: Einaudi, 1980. Trad. castellana: El arte de Verdi, Madrid: Alianza Editorial, 1992.

MILA, Massimo, Lettura delle "Nozze di Figaro", Torino: Einaudi, 1979.

Recursos electrònics

Biblioteques i biblioteques digitals:

Biblioteca de Catalunya: <http://cataleg.bnc.cat/>

CCUC. Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya: <http://ccuc.cbuc.cat/>

Biblioteca Nacional de España: <http://www.bne.es/es/Inicio/index.html>

Digital CSIC: <http://digital.csic.es/>

Internet Culturale: <http://www.internetculturale.it/opencms/opencms/it/>

Catalogo italiano dei periodici: <http://acnp.unibo.it/cgi-ser/start/it/cnr/fp.html>

Portale delle biblioteche. Università di Bologna: <http://www.biblioteche.unibo.it/portale>

Calalogue collectif de France: <http://ccfr.bnf.fr/portailccfr/jsp/index.jsp>

Gallica. Bibliothèque Nationale de France: <http://gallica.bnf.fr/>

The British Library: <http://blpc.bl.uk/>

Early English Books online: <http://eebo.chadwyck.com/home>

Deutsche Digitale Bibliothek BETA: <http://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/>

Münchener Digitalisierungs Zentrum: <http://www.digitale-sammlungen.de/>

Early European Books: <http://eeb.chadwyck.co.uk/home.do?instit1=manchest&instit2=remote>

Library of Congress: <http://www.loc.gov/z3950/gateway.html>

World Digital Library: <http://www.wdl.org/en/>

The Online Books Page: <http://onlinebooks.library.upenn.edu/>

Partitures:

International MusicScore Library Project: http://imslp.org/wiki/Página_principal

Universitat d'Indiana: <http://www.dlib.indiana.edu/variations/scores/scores.html>

WIMA: Werner Icking Music Archive: <http://icking-music-archive.org/ByComposer.php>

Free Sheetmusik from Johan Tufvesson: <http://www.lysator.liu.se/~tuben/scores/>

Free-scores. Mondial de la partition musicale: <http://www.free-scores.com>

Llibrets:

Libretti d'opera italiani: <http://www.librettidopera.it/index.html>

2. Les arts plàstiques i les arts de l'escena

Tema 1

ALBERTI, Leon Battista, De la pintura y otros escritos sobre arte, Tecnos, Madrid, 1999.

ARISTÓTELES, Poética, Gredos, Madrid, 1992.

DIDEROT, Denis, Escritos sobre arte, Siruela, Madrid, 1994.

FRIED, Michael, Absortion and Theatricality: Painting and the Beholder in the Age of Diderot, University of California Press, Berkeley, 1980. (en castellà: El lugar del espectador: estética y orígenes de la pintura moderna, A. Machado, Madrid, 2000)

GOMBRICH, Ernst H., Arte e Ilusión, Gustavo Gili, Barcelona, 1982.

HALLIWELL, Stephen, The Aesthetics of mimesis ancient texts and modern problems, Princenton University Press, princenton, 2002.

LEE, Rensselaer W., Ut pictura poesis, Cátedra, madrid, 1982.

LESSING, G. Ephraim, Laocoonte, Tecnos, Madrid, 1991.

POTOLOSKY, Mathew, Mimesis, Routledge, New York, 2006.

SMALL, Jocelyn Penny, The Parallel worlds of classical art and text, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.

WARWICK, Genevieve, Bernini: art as theatre, Yale University Press, New Haven & London, 2012.

Tema 2

BINDMAN, David, Hogarth and his times: serious comedy, British Museum Press, London, 1997.

BRAVO, Isidre, L'Escenografia catalana, Diputació de Barcelona, Barcelona, 1986.

GUARDENTI, Renzo (ed.), Attori di carta: motivi iconografici dall'antichità all'Ottocento, Bulzoni, Roma, 2005.

COGEVAL, Guy I AVANZI, Beatrice (eds.), De la scène au tableau : David, Füssli, Klimt, Moreau, Lautrec, Degas, Vuillard, Flammarion, Skira, Paris, 2009.

GONZÁLEZ, Carmen, Spectacula : teoría, arte y escena en la Europa del Renacimiento, Universidad de Málaga, Málaga, 2001.

HECK, Thomas, Picturing performance : the iconography of the performing arts in concept and practice, University of Rochester, Rochester, 1999.

HUXLEY, Michaeli WITTS, Noel (eds.), The Twentieth-Century performance reader, Routledge, London, 2002.

KATRITZKY, M. A., The Art of commedia : a study in the Commedia dell'Arte 1560-1620 with special reference to the visual records, Rodopi, Amsterdam, 2006.

MERINO, Esther, Historia de la escenografía en el siglo XVII. Creadores y tratadistas, Universidad de Sevilla, Sevilla, 2012.

NORMAN, Larry F. (ed.), The theatrical baroque, University of Chicago Press, Chicago, 2001.

OCAÑA, Mª Teresa (dir.), Picasso i el teatre: Parade, Pulcinella, Cuadro Flamenco, Mercure, Museu Picasso, Institut de Cultura, Barcelona, 1996.

ORGEL, Stephen, Inigo Jones: the theatre of the Stuart court, Sotheby Parket, Benet, London, 1973.

ZORZI, Ludovico, Représentation picturale et représentation théâtrale, Gérard Monfort, Paris, 1978.

VVAA, Gilles Aillaud. Del lienzo a la escena, Ministerio de Cultura, Madrid, 2008.

V.V.A.A., Il luogo teatrale a Firenze: Brunelleschi, Vasari, Buontalenti, Electa, Milano, 1975.

VVAA., Painters in the theatre. (The european avantgarde), Museo del Prado, Madrid, 2002.

RECURSOS ELECTRÒNICS Tema 1 i 2

Artcyclopedia: <http://www.artcyclopedia.com/>

Joconde Portail des collections des musées de France
<http://www.culture.gouv.fr/documentation/joconde/fr/pres.htm>

Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques: <http://www.cdmae.cat/>

Theatre & Performance, V&A: <http://www.vam.ac.uk/page/t/theatre-and-performance/>

Albertina Sammlungen Online: <http://sammlungenonline.albertina.at/>

The British Museum: <http://www.britishmuseum.org/research.aspx?ref=header>

The Metropolitan Museum: <http://www.metmuseum.org/collections/search-the-collections>

3. Cinema i teatre

1. Autors diversos. Cinema i teatre : influències i contagis, Actes del Vè Seminari sobre els Antecedents i Orígens del Cinema. Girona: Museu del Cinema-Col·lecció Tomàs Mallol; Ajuntament de Girona, 2006.

2. Aumont, J. ; Bergala, A. ; Marie, M. ; Vernet, M. Estética del cine. Espacio fílmico, montaje, narración, lenguaje. Barcelona: Paidós. 1983.

3. Bordwell, D.; Thompson, K. El arte cinematográfico. Barcelona: Paidós. 1995.

4. Minguet, J.M. Segundo de Chomón, més enllà del cinema d'atraccions (1904-1912). Barcelona: Filmoteca de Catalunya, 1999.

5. Mannoni, L. L'ouvre de Geroges Méliès. París: Cinémathèque française, 2008.